

спрямованість уваги, уявлень, сприймання, пам'яті, педагогічне мислення, педагогічні здібності, знання, дії та операції, необхідні для успішного здійснення діяльності. Емоційно-вольовий компонент утворюють почуття, вольові якості, що забезпечують успішний перебіг та результативність діяльності педагога; емоційний тонус, чутливість, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самоконтроль. Психофізіологічну складову складають працездатність, активність, саморегуляція, врівноваженість і витримка, темп роботи. Нарешті, оціночний компонент передбачає самооцінку своєї професійної підготовки, відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам.

Дану структуру готовності особистості до педагогічної діяльності можна віднести і до трактування готовності до викладацької діяльності. Водночас ми погоджуємося з динамічною структурою психологічної готовності до складних видів діяльності, до яких відносимо й викладацьку, яку запропонували В. Моляко та М. Смульсон. На їх думку, це цілісне утворення, що включає властивості різних особистісних сфер: мотиваційні (потреба успішно виконувати поставлене завдання, інтерес до діяльності, прагнення домогтися успіху і показати себе з кращого боку); пізнавальні (розуміння обов'язків, трудового завдання, оцінка їх значущості для досягнення кінцевих результатів діяльності і для себе особисто, уявлення ймовірних змін обстановки тощо); емоційні (почуття професійної та соціальної відповідальності, впевненість в успіху, наснага); вольові (самоуправління, мобілізація сил, зосередження на завданні, відволікання від заважаючих впливів, подолання сумнівів, страху) [2].

Враховуючи дану структуру, розвиток психологічної готовності студентів до викладацької діяльності обумовлений всією системою навчально-виховної роботи ВНЗ. Протягом навчання у вищій школі розвивається Я-концепція майбутнього фахівця, розширюється рольовий діапазон особистості за рахунок адаптації до нових професійних функцій, формується позитивне ставлення до обраної професії.

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновок про те, що психологічна готовність до викладацької діяльності не є інваріантною величиною і обумовлюється віком особистості, її досвідом, індивідуальними властивостями, рівнем задоволеності обраною професією. Невід'ємними складовими психологічної готовності до викладацької діяльності є мотивація, професійна спрямованість особистості, комунікативні та організаторські здібності, загально нервово-психічна стійкість та адаптивні здібності. Це має обов'язково враховуватися у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кондрашова Л.В. Моральна психологічна готовність студента о вчительської діяльності/ Кондрашова Л.В. – Київ: Вища школа, 1987. – 56 с.
2. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве/ В.А.Моляко, М.Л.Смульсон. – Киев: Знание, 1985. – 14 с.
3. Психолого-педагогічна модель особистості викладача вищої школи Електронний ресурс – <http://ua.textreferat.com/referat-10923-1.html>

УДК: 582.971.1

Лаурієнко В.М.

ВИДИ РОДУ *LONICERA* L. У БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА О.В.ФОМІНА

Коллекция рода *Lonicera* L. Ботанического сада имени академика О.В.Фомина состоит из 40 видов. Большинство видов кустарники, высотой 1,5–2м. (*L. myrtilloides* Purpus., *L. kamtschatica* Pojark., *L. baltica* Pojark., *L. stenantha* Pojark., *L. caerulea* L., *L. pileata* Oliv., *L. ferdinandi* Franch., *L. fragrantissima* Paxt., *L. glehnii* Schmidt., *L. sachalinensis* Nakai., *L. caucasica* Pall., *L. tatarica* L., *L. korolkovii* Stapf., *L. xylosteum* L., *L. demissa* Rehd., *L. maackii* Maxim., *L. caprifolium* L.), лианы (*L. henryi* Hemsl., *L. japonica* Thunb.)

Рід Жимолость – *Lonicera* L. названий на честь німецького математика, фізика, ботаніка Адама Лоніцера, який жив у XVI столітті. До роду *Lonicera* L. належить понад 200 видів, поширених у помірних і субтропічних широтах Європи, Північної Африки, Азії (до островів Ява і Філіппінських), та Північної Америки (до Мексики) [11, 14].

Жимолості – це прямостоячі, сланкі або виткі куці, листопадні або вічнозелені. Кора стовбурців та пагонів 3-4 річного віку сіра або бура, лущиться тонкими поздовжніми смугами, на молодих стеблах – гладенька. На поперечному перерізі стебла з білою, рожевою серцевиною або порожні. Наростання пагонів симподіальне. Бруньки розміщені супротивно, вкриті лусками; верхівкова брунька не завжди розвинута, бічні – часто розміщені по 3–4 (5) одна над одною у вузлі (серіальні). Листки розміщені супротивно, прості, цілокраї, з округлою або клиноподібною основою, без прилистків. Квітки двостатеві, запашні або без запаху, в двоквіткових суцвіттях або сидячі у напівзонтиках. У витких видів у головчастих або в колосоподібних суцвіттях у пазухах листків. Чашечка 5-зубчаста, більша частина з нечітко вираженими зубчиками; віночок трубчастий або трубчасто-лійкоподібний, 5-лопатекий, 2-губий або правильний, білий, рожевий, жовтий або червоний з різними відтінками, 8–12 (60) мм завдовжки; тичинок 5, з 2-гніздними пиляками, які кріпляться нитками до своєї серединки, довжиною (1,5) 2–3 мм; маточка з головчастою приймочкою, зав'язь нижня 2–3 (5) - гніздна; насінні зачатки повислі по 3-8 в кожному гнізді. Плоди – ягоди, нерідко попарні, більш-менш зрілі, або супліддя з 2 ягід. Зрілі ягоди чорні, сині, червоні, жовтогарячі, або білі, круглі або яйцевидні, 8–12 мм в діаметрі з залишками чашечки на верхівці [1,13,14,17].

В Україні дико росте всього три види: *L. nigra* L., *L. xylosteum* L. і *L. caerulea* L. В колекції Ботанічному саду ім. акад. О.В.Фоміна нараховується 40 видів [5]. Систематичний аналіз колекційних рослин показав, що інтродуковані у Ботанічному саду види *Lonicera* належать до трьох секцій: *Isoxylosteum*, *Isika* та *Coeloxylsteum*. Секція *Isoxylosteum* представлена одним видом *L. myrtilloides* Purpus., який віднесений до підсекції *Microstylae*. Секція *Isika* представлена вісімнадцятьма видами, які входять до шести підсекцій, а саме: видами підсекції *Caeruleae* є: *L. kamtschatica* Pojark., *L. baltica* Pojark., *L. stenantha* Pojark., *L. caerulea* L., *L. caerulea* L. var. *altaica* Sweet., *L. caerulea* L. var. *edulis* Regel. Види підсекції *Pileatae*: *L. gynochlamydea* Hemsl., *L. pileata* Oliv. Видами підсекції *Chlamydocarpi* є: *Lonicera ferdinandi* Franch., види підсекції *Fragrantissimae*: *L. fragrantissima* Lindl. et Paxt., *L. caprifolium* L. До

підсекції *Disteglae* належить вид: *L. involucrate* Banks.ex. Spreng., підсекції *Alpigenae*: *L. alpigena* L., *L. sachalinensis* Nakai., *L. caucasica* Pall., *L. nigra* L., *L. heterophylla* Decne., *L. glehnii* Schmidt., *L. webbiana* Wall. Секція *Coeloxylosteum* представлена також вісімнадцятьма видами п'яти підсекцій: підсекція *Tatarica* (*L. tatarica* L., *L. tatarica* L. f. *elegans* Carr., *L. tatarica* L. f. *grandiflora* Rehd., *L. tatarica* L. f. *rosea* Rgl., *L. tatarica* L. "Lutea", *L. tatarica* L. "Red. Gigant", *L. tatarica* L. "Morden Orange", *L. korolkowii* Stapf.); підсекція *Ochranthae* (*L. xylostium* L., *L. morrowii* Gray., *L. demissa* Rehd., *L. maackii* (Rupr.) Maxim., *L. maackii* Maxim., var. *podocarpa* Franch., *L. chrysanth* Rehd., *L. pseudochrysanth* Barun.). До підсекції *Breviflorae* входить вид: *L. henryi* Hems., а до підсекції *Longiflorae* (*L. japonica* Thunb., *L. japonica* Thunb. "Aureo-Reticulata". Вид: *L. ciliosa* Poir., належить до підсекції *Phenianthi*. Всі інтродуковані види культивуються у відкритому ґрунті по всій території ботанічного саду. Ґрунти території саду темно-сірі, сірі опідзолені, дерново-підзолисті, дернові. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної (pH6,5) [10,12,14,16].

Життєві форми більшості представників колекції кущі заввишки 1,5-2м (*L. myrtilloides* Purpus., *L. kamtschatica* Pojark., *L. baltica* Pojark., *L. stenanta* Pojark., *L. caerulea* L., *L. pileata* Oliv., *L. ferdinandi* Franch., *L. fragrantissima* Paxt., *L. glehnii* Schmidt., *L. sachalinensis* Nakai., *L. caucasica* Pall., *L. tatarica* L., *L. korolkowii* Stapf., *L. xylostium* L., *L. demissa* Rehd., *L. maackii* Maxim., *L. caprifolium* L.) та ліани (*L. henryi* Hems., *L. japonica* Thunb.). За даними фенологічних спостережень, вегетація у видів роду *Lonicera* починається з кінця березня (*L. tatarica* L., *L. prolifera* L., *L. henryi* Hems., та інші). За початок вегетаційного періоду у більшості видів роду була прийнята фаза набубнявіння бруньок. Більшість жимолостей квітнуть і плодоносять, починаючи з третього-четвертого року життя. Період цвітіння в більшості видів (*L. glehnii* Schmidt., *L. edulis* L., *L. korolkowii* Stapf., *L. prolifera* L.) відбувається в травні. Порівняння фаз цвітіння власних досліджень та дослідження Колісніченко О.М., у деяких видів спостерігались деякі відмінності [2,6,7]. Фази цвітіння видів – *L. glehnii* Schmidt. починаються 4.06., (29.04 за Колісніченко), *L. tatarica* L. – 12.05 (6.05 відповідно), *L. ferdinandi* Franch. 23.05 (28.05), *L. edulis* L. 11.05 (26.04), *L. prolifera* L. 15.05 (4.04), *L. pileata* Oliv. 14.05 (20.05). Такий вид як *L. fragrantissima* Paxt., за власними спостереженнями декілька років підряд не цвіте, відповідно не плодоносить (відмерзає до кореневої шийки), за даними спостереження Колісніченко вид цвіте (14.04), але не плодоносить (багаторічні спостереження). Можливо різниця початків фаз у окремих видів пов'язана з погодними умовами, місцем зростання (затінки або відкрита місцевість). Дозрівання плодів відбувається в третій декаді травня – червні у *L. nigra* L., *L. caerulea* L., *L. ciliosa* Poir., *L. webbiana* Wall., *L. alpigena* L., та інші, у інших видів плоди дозрівають у вересні (*L. ferdinandi* Franch., *L. caprifolium* L., *L. caprifolium* L. та інші.). У таких видів як *L. kamtschatica* Pojark., *L. edulis* Turcs., *L. turczaninowii* Pall., *L. altaica* Pall. плоди їстівні [3,4,8]. Більшість видів жимолості мають неїстівні плоди, однак вони цінуються декоративними властивостями і використовуються в озелененні. В ландшафтному дизайні та вертикальній зеленій архітектурі жимолость використовують для поодиноких та групових посадок, створення живоплотів, декорування арок, альтанок, непримітних стін та огорож. Карликові форми (*L. alpigena* L.) використовують в оформленні скельних садів, альпінаріїв і міксбортерів. Посилити позитивний ефект жимолості в саду можна за рахунок використання сортів з їстівними плодами.

Плоди жимолості цінуються завдяки вмісту в них вітаміну С (до 150мг%), Р (до 1856 мг%), що покращують міцність та проникність капілярів. Ці речовини передусім необхідні людям, які страждають серцево-судинними захворюваннями, зокрема атеросклерозом, гіпертонією. З цукрів у плодах переважають глюкоза (до 54%) і фруктоза (до 26%), в меншій кількості галактоза – 5,3%, сахароза – 2,3%, а також були виявлені і дієтичні речовини: сорбіт (15%) та інозит (4%). Оскільки жимолость має повний набір біоактивних речовин, її використовують у народній медицині. Плоди виявляють в'язучу, протизапальну дію, а також призначають при малярії, некрозії, гіпертонії, авітамінозах, підвищеному артеріальному тиску, і серцево-судинних захворюваннях [9].

Колекція жимолості Ботанічного саду академіка О.В.Фоміна, поповнюється кожного року, завдяки спільним зусиллям співробітників саду. Впродовж року проводяться заходи по догляду та спостереження за ростом і розвитком рослин. Результати власних феноспостережень показали, що вегетаційний період у більшості видів починається в III-IVмісяці, квітання IV-V місяць, період дозрівання плодів розтягнутий, триває впродовж V-VIII місяців. Більшість видів роду проходять повний цикл розвитку, задовільно переносять періоди несприятливих умов навколишнього середовища, що свідчить про можливість вирощування жимолості в культурі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі: Покритонасінні. Ч.2. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 448с.
2. Зайцева І.О. Дослідження феноритміки деревних рослин: навчально-методичний посібник / І.О. Зайцева // Дніпропетровський національний ун-т. Д.: Видавництво Дніпропетровського ун-ту, 2003. – 39с.
3. Каден Н.Н., Смирнова С.А. К методике составления карпологических описаний / С.А. Смирнова, Н.Н. Каден // Составление определителей растений по плодам и семенам (метод разработки). – Наук. думка, 1974 – 63 с.
4. Кохно М.А. Плоды и семена деревьев и кустарников культивируемых в Украинской ССР. / М.А. Кохно // -К.: Наук.думка., 1991. – 320с.
5. Колісніченко О.М., Бонюк З.Г. Інтродукція деревних рослин у Ботанічному саду ім. акад. О.В.Фоміна (1839-2009): монографія / та ін., за ред. Г.Т. Гревцова. –К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – 175с.
6. Колісніченко О.М. Сезонні біоритми та зимостійкість деревних рослин / О.М. Колісніченко // – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 176с.
7. Луговий М.Н. Аналіз методики вегетативного розмноження зеленими живцями / М.Н. Луговий // Київський державний університет. Наукові записки, 1937 – Т.III. – в.IV. – С. 121-179.
8. Лищук С.С. Методика определения массы семян / С.С. Лищук // Ботан. журн. - 1991. Т. 76. №11.
9. Мінарченко В.М. Флора лікарських рослин України / В.М. Мінарченко // НАН України, Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного. – Луцьк: Едельвіка, 1996. – 178 с.

10. Пироженко Г.С., Монастирецька К.В. Грунти Ботанічного саду ім. акад. О.В.Фоміна / Г.С. Пироженко, К.В. Монастирецька // Наукові записки. Т. XII. Вип. IX. Тр. Ботанічного саду ім. акад. О.В.Фоміна, №23. Вид. Київського державного університету, 1953 – С. 147-152.
11. Рябова Н.В. Жимолость. Итоги интродукции в Москве/ Н.В. Рябова // – М.: Наука, 1980. – 160 с.
12. Тахтаджян А.Л. Система магнолиофитов /А.Л. Тахтаджян // – Л.: Наука, 1987. – 439 с.
13. Флора СССР /под. ред. В.Л.Комарова// Т.ХХІІІ. – Москва.: Издательство Академии Наук СССР., 1958
14. Krüssmann G. Handbuch der Laubgehölze. 2 Aufl., Bd. II. Berlin-Hamburg: Paul Parey. – 1978. – 496 s.
15. Lauche W. Deutsche Dendrologie systematische. Berlin. 1880. Paul Parey. 727s.
16. Linnaeus K. Species Plantarum. London, 1957, vol.1. 489.
17. Rehder A. Manual of cultivated trees and shrubs. N.Y., 1949. – 996 p.

Леценко Н.А.

ЦІННІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

В статті досліджено змістову сутність категорії „цінність” в сучасній філософській, психолого-педагогічній та соціологічній науці.

В статье исследовано содержание категории „ценность” в современной философской, психолого-педагогической и социологической науке.

Проблема категоріального визначення «цінності» належить до сфери вивчення людинознавчих наук, педагогічних зокрема. Однак першочерговістю осмислення означеного поняття характеризується система філософського мислення.

У сучасній філософській літературі проблема цінностей активно розробляється такими науковцями, як В. Андрущенко, В. Горський, І. Зязюн, Л. Конотоп, Є. Харьковченко та ін.

Зокрема, у посібнику В. Андрущенка, Л. Губерського, І. Надольного цінності характеризуються як сутнісні універсалиї людини, загальнолюдські властивості її ставлення до світу. Вищим життєвим орієнтиром особистості, що формує її світогляд, автори визначають категорію «блага». А в якості найвищого рівня прояву аксіологічних орієнтирів означають концепти „здоров'я”, „сім'я”, „кохання”, „свобода”, „істина”, „честь”, „споглядання” тощо [7].

Цінності добра, любові, істини, краси характеризують підґрунтя процесу становлення та самоствердження особистості у поглядах І. Зязюна. Із сутністю виховного ідеалу вчений пов'язує завдання формування людської душі та совісті, етичності особистості.

На значущості цінностей людини для становлення її духовної сфери акцентують А. Гордієнко, В. Іванов, В. Малахов, О. Фортова, В. Шинкарук.

Досліджуючи означене питання, В. Баранівський називає духовність смисловим відтінком цінності, що обумовлює ступінь моральності людини, пріоритетність її інтересів та етичну самостійність.

В якості базової соціокультурної цінності категорію толерантності розглядають дослідники Т. Андрущенко, Г. Ковадло. Зокрема, Т. Андрущенко пов'язує її аксіологічну сутність із здатністю урегульовувати цивілізаційну взаємодію на світоглядно-моральному та політичному рівнях [1]. Г. Ковадло стверджує означену думку в контексті першочергової потреби у її вихованні.

У поглядах Ю. Шайгородського можна виділити три підходи до тлумачення поняття цінностей: визначення останніх як серцевини людського світогляду; використання поняття на позначення ідеалу особистості та для характеристики рівня значущості навколишніх об'єктів.

Отож, аналіз філософських доробків показав, що на початку ХХІ ст. цінності ототожнюються із основними загальнолюдськими категоріями.

Різномасштабність підходів до тлумачення теоретико-методологічних основ дефініції «цінність» характеризуються погляди представників психологічної науки. Так, взаємозв'язок даної категорії із процесом розвитку, життєдіяльності та поведінки особистості досліджують психологи І. Бех, С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Пироженко та ін. Зокрема, І. Бех відзначає, що долучаючись до культурних здобутків людства, особистість здатна інтеріоризувати останні, усвідомити значущість етнічної формації та набути духовності як найвищого рівня прояву людяності.

Наукового обґрунтування у поглядах дослідника отримала також категорія «особистісна досконалість», яка відображає інтегративність змісту соціальних і морально-духовних цінностей людини. Серед них: «...почуття гордості за свою країну, повага до Конституції, рідної мови, народних традицій, історії, культури, природи, своєї країни, сформованість активної громадянської позиції і духовно-патріотичної самосвідомості, здорового способу життя та підготовленість до життєвого і професійного самовизначення в нових соціально-економічних умовах» [2, с. 153].

Одночасно із досліджуваною дефініцією предметом наукового розгляду соціальної психології є поняття «ціннісної орієнтації», що вперше з'являється у 60-х рр. ХХ ст. На сучасному етапі його осмислення репрезентоване доробками М. Боришевського, Ф. Василюка, О. Смакули, Е. Помиткіна та ін.

Так, М. Боришевський характеризує ціннісні орієнтації як найважливіші утворення у структурі свідомості й самосвідомості людини. Він виділяє систему цінностей та ціннісних орієнтацій, до якої належать: моральні, громадські, світоглядні, екологічні, естетичні, інтелектуальні, валеологічні цінності [3].

У якості складової процесу переживання, що обумовлює спрямованість особистості, означає сутність цінності дослідник Ф. Василюк.

У контексті розвитку свідомості особистості виокремлює поняття ціннісної орієнтації Е. Помиткін. Розроблена дослідником соціально-психологічна модель цілепокладання людини допомагає деталізувати її основні аксіоорієнтири, до яких він відносив: